

гуманітарного значення і засвідчує, що С.В.Корновенко і В.М.Лазуренко ґрунтовно володіють історичним матеріалом, орієнтуються у складних перипетіях політичних процесів, використовують при цьому досягнення історіософії, політології та політекономії.

Структура і композиційне вирішення монографічної праці, на наш погляд, є доцільними і дозволило авторам логічно і послідовно проаналізувати та висвітлити процес впровадження податкової системи в складних соціально-економічних умовах, формування ринкових механізмів і податкового апарату, фінансово-грошової системи в добу НЕПу.

Цілком кваліфіковано і коректно дослідниками проаналізовано стан наукового вивчення проблеми. Запропонована ними історіографічна періодизація є визнаною і достатньо поширеною в сучасній історичній науці. Вмотивованим є висновок авторів щодо необхідності поглибленої комплексної розробки проблеми на основі сучасної методології.

Серед достоїнств книги – джерельна база дослідження. Широке коло залучених джерел з переважанням архівних матеріалів (значна частина яких вперше вводиться до наукового обігу) дозволило авторам підібрати і опрацювати велику кількість різноманітних і переконливих фактів, які неупереджено і об'єктивно ілюструють погіршення становища селян внаслідок податкових вилучень, прорахунки більшовицької партії у податковій політиці на селі, розкривають особливості роботи податкових органів на місцях.

У монографії робиться висновок про те, що саме політика “воєнного комунізму” стала основною причиною гострої соціально-економічної і політичної кризи українського села. Крім того автори доводять, що ідея “нової економічної політики” не може претендувати на теоретичну новизну як відкриття великої ваги, оскільки вона була розроблена з використанням вже існуючих ключових положень з програм опозиційних більшовикам партій. Добре обґрунтованим є аналіз процесу запровадження продподатку в українському селі, виділення в ньому характерних рис “податкової втоми”, відповідальності селян за сплату податків і значення скасування кругової поруки.

Видається доречним й зроблене дослідниками співставлення показників продуктивності праці на селі у 1913 і 1921 роках, що дало можливість сформулювати їм аргументований висновок щодо продуктивності селянської праці на початку 1929-х років, яка була низькою і не забезпечувала прожиткового мінімуму. При цьому акцентовано увагу на класовому характері податкової політики, охарактеризовано перехід до грошової форми оподаткування та його значення.

Зроблені авторами висновки аргументуються ретельно обрахованими й прокоментованими цифровими даними. Серед них – положення про те, що класовий підхід при диференціації податкових ставок зумовлював збільшення незаможницьких господарств і саме це згодом стало аргументом більшовиків на користь утворення колгоспної системи.

Заслужують на увагу міркування і висновки авторів щодо динаміки і змін у фінансово-грошовому становищі селянських господарств у 1921 – 1925 рр., характер податкових платежів і посилення фіскального тиску держави.

Пропонована читачам книга С.В.Корновенка і В.М.Лазуренка має не тільки науково-пізнавальне, а й практичне значення. Її матеріали і теоретичні узагальнення можуть бути використані при розробці проблем історико-економічного спрямування, створенні спеціальних і узагальнюючих праць з історії українського селянства та навчальних посібників. Окремі положення і висновки дослідження можуть бути також враховані при виробленні основних засад сучасної фінансово-податкової політики в аграрному секторі економіки нашої держави.

В.М. Мельниченко

Відзив на “Історико-краєзнавчий український календар «Спадщина»” / Автор-упорядник В. М. Мельниченко. – Черкаси, 2003. – 386 с.

Шановний п. Мельниченко! Перш за все хочу висловити Вам щире вдячність за прекрасне, оригінальне, навіть унікальне у своєму роді видання, яким є історико-краєзнавчий український календар “Спадщина”.

З великою цікавістю перечитав (і по кілька разів) всі без винятку сторінки календаря, в якому немає нецікавого. А тому і в наступних випусках календаря потрібно друкувати матеріали про незаслужено забуті або маловідомі імена, правдиві біографії та діяльність людей, імена яких були “недоступні” для простих громадян України або чий біографії були перекручені.

І надалі друкуйте матеріали про музеї, заповідники та пам'ятки України, про місця, де в різні часи відбувалися якісь визначні події, про які ми до цього часу не знали або знали дуже мало.

Надзвичайно цікаві матеріали на культурно-мистецьку та духовну тематику – їм належне місце в календарі.

Ще раз велике Вам спасибі за таке прекрасне, потрібне для кожної української родини видання.

Міцного Вам здоров'я, щастя, дальших творчих успіхів і всього найкращого в житті. Хай благословить Вас Господь Бог!

В. Глуханюк

